

საზოგადოების ინფორმირება მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების თაობაზე და ბრალდებულის პროცესუალური გარანტიები**

აბსტრაქტი

სისხლის სამართლის საქმეთა საჯაროდ განხილვა სამართლებრივსახელმწიფოებრივი სისხლის სამართლის პროცესის მნიშვნელოვანი ელემენტია. საზოგადოებას გააჩნია ლეგიტიმური ინტერესი, რომ იყოს ინფორმირებული მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებთან დაკავშირებით და შეაფასოს, თუ რამდენად მათი მოლოდინების შესაბამისად ხორციელდება სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების განხორციელების ღიაობა ემსახურება სწორედ საზოგადოების ინფორმირებულობის მოთხოვნას. გამომდინარე იქიდან, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა დიდმა ნაწილმა შესაძლოა, არც კი მიაღწიოს სასამართლოში არსებითი განხილვის ეტაპს და იგი შეწყდეს გამოძიების სტადიაზე, ამიტომ საზოგადოება დაინტერესებულია არა მხოლოდ სასამართლო დარბაზში სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვით და მათი შედეგებით, არამედ, გამოძიების ეტაპზე, სისხლის სამართლის საქმეთა წარმოებითაც. შესაბამისად, როგორც მედია საშუალებები, ისე საგამოძიებო და სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოები უზრუნველყოფენ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდებას და ამ უკანასკნელის ინფორმირების თაობაზე ლეგიტიმური ინტერესის დაკმაყოფილებას.

სისხლის სამართლის საქმეთა თაობაზე საზოგადოების არასწორად და დაუბალანსებლად ინფორმირებამ შესაძლოა, მნიშვნელოვანი გამოწვევების და საფრთხის წინაშე დააყენოს სისხლის სამართლის პროცესის სამართლიანობა, ბრალდებულის უფლებები და მართლ-

* სამართლის დოქტორი (ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტი), ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და საქართველოს უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, ნიუ ვიჟენ უნივერსიტეტის პროფესორი [giorgi.tumanishvili@tsu.ge]

** სტატიის არასრული ვერსია გამოქვეყნდა გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალში პროფესორ, სამართლის დოქტორ, საპატიო დოქტორ ჰაინერ ალვარტისადმი მიძღვნილი სპეციალური გამოცემის ფარგლებში <<https://www.dgstz.de/storage/documents/oqbe89cVixCfGYyXmFucvQNORH5swNJHu8Cy6hS.pdf>> [15.12.2022].

მსაჯულების ინტერესები. განსაკუთრებით, საფრთხე ექმნება უდანაშაულობის პრეზუმფციასა და ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას. შესაბამისად, სისხლის სამართალ-მწარმოებელ ორგანოებს და მედია საშუალებებს ჰმართებთ, გააცნობიერონ არსებული საფრთხეები და განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმონ, სწორი საინფორმაციო პოლიტიკის განხორციელებას სისხლის სამართლის საქმისა და ბრალდებული პირების შესახებ საზოგადოების ინფორმირებისას.

წინამდებარე სტატიაში განხილულია მედიის როლისა და ზეგავლენის საკითხები სისხლის სამართლის პროცესში, მიმოხილულია ის რისკები, რაც შეიძლება, დაემუქროს ბრალდებულის პროცესუალურ გარანტიებს, მართლმსაჯულების ინტერესებს და შემუშავებულია ცალკეული რეკომენდაციები დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკის მიმართულებით.

I. შესავალი

მასობრივი საინფორმაციო და საკომუნიკაციო საშუალებების ეპოქაში ფაქტობრივად შეუზღუდავია მოქალაქეთა წვდომა ინფორმაციებზე. ამის პარალელურად მუდმივად იზრდება მედიის ზეგავლენა საზოგადოებრივ აზრზე. გამომდინარე იქიდან, რომ საზოგადოება განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენს კრიმინალური შემთხვევების მიმართ, არაერთი მედია საშუალება დიდ ყურადღებას უთმობს კრიმინალურ ქრონიკებს და ცდილობს, ამით მოიპოვოს საზოგადოების განსაკუთრებული ინტერესი. თუმცა ამას შეუძლია, სერიოზული საფრთხის წინაშე დააყენოს როგორც ცალკეული პირების ღირსება, ისე მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა და ამასთან, აქციოს მსხვერპლად პროცედურული სამართლიანობის წესები.¹ როგორც წესი, მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე საზოგადოების ინფორმირებისას ხდება პროცესის მონაწილეთა იდენტიფიცირება და სტიგმატიზება ანდა პრეიუდიციული ხასიათის ინფორმაციის გავრცელების შედეგად ხდება ბრალდებულის მედიის მიერ, ჯერ კიდევ, სასამართლოს განაჩენის გამოტანამდე გასამართლება.

საფრთხეები, რაც შეიძლება დაემუქროს დაუბალანსებელი საინფორმაციო პოლიტიკის გამო სისხლის სამართლის პროცესსა და ბრალდებულის პროცესუალურ გარანტიებს, განსაკუთრებით საყურადღებო უნდა იყოს

¹ ჰაინერ ალვარტი, „საჯაროობის პრინციპი გერმანული სისხლის სამართლის პროცესის მიხედვით“ კრებულში გიორგი თუმანიშვილი და სხვა, ევროპული და „საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა ქართულ სისხლის საპროცესო სამართალზე“ (გამომცემლობა „მერიდიანი“ 2019) 440.

პროკურატურისთვის და საგამოძიებო ორგანოებისთვის, რომლებიც რეგულარულად აწვდიან ინფორმაციას საზოგადოებას ცალკეულ სისხლის სამართლის საქმეებზე. წინამდებარე სტატიაში მიმოხილულია სისხლის სამართლის საქმეებზე საინფორმაციო პოლიტიკის წარმოების მნიშვნელობა და თავისებურებები, ასევე ხაზი გასმულია ზემოხსენებულ საფრთხეებზე და სარეკომენდაციო სახით ასახულია დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები.

II. მედიის როლი და ზეგავლენა სისხლის სამართლის პროცესში

სამართლებრივ და დემოკრატიულ სახელმწიფოში მაღალია საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესი სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოების საქმიანობასთან და მართლმსაჯულების განხორციელებასთან დაკავშირებით. საზოგადოების წევრებს, დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში, უჩნდებათ განსაკუთრებული მოლოდინი სისხლისსამართლებრივი დევნისა და მართლმსაჯულების ორგანოების მიმართ, რომ, რაც შეიძლება სწრაფად მოხდეს დამნაშავის გამოვლენა და მისი სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემა.² სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების განხორციელების საქვეყნობა ემსახურება სწორედ საზოგადოების ინფორმირებულობის მოთხოვნას.

სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები დემოკრატიულ და სამართლებრივ სახელმწიფოში საჭიროებენ საზოგადოების ნდობას და აღიარებას. ამისათვის ზემოაღნიშნული ორგანოების საქმიანობა და საქმიანობის შედეგები უნდა იყოს მოსახლეობისთვის გასაგები და მისაღები. სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა საზოგადოების წევრების მხრიდან ნდობასა და აღიარებას შეუძლიათ მიაღწიონ მხოლოდ თავიანთი საქმიანობის საქვეყნობის გზით. ამრიგად, აღიარებისა და ნდობის მოპოვების წინაპირობაა საზოგადოების წევრებთან კომუნიკაცია და მათთვის ინფორმაციის მიწოდება.³

საქვეყნო სისხლის სამართალმწარმოება დემოკრატიულ და სამართლებრივ სახელმწიფოში მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ სასამართლოში საქმის განხილვისას, არამედ გამოძიების ეტაპზეც. საზოგადოებას აინტერესებს არა მხოლოდ სასამართლო დარბაზში სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვა და მათი შედეგები, არამედ ისიც, თუ რამდენად გულმოდგინედ

² Patrick Schul, *Kriminalberichterstattung und Stigmatisierung aus strafrechtlicher und medienpsychologischer Sicht: Vorverurteilung und Öffentlichkeit* (Freie Universität Berlin 2017) 99.

³ Winfried Hassemer, „Grundsätzliche Aspekte des Verhältnisses von Medien und Strafjustiz“ (2005) 3(25) *Strafverteidiger* 167.

ასრულებს საკუთარ ფუნქციას სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანო. აღნიშნული ინტერესი სრულიად გასაგებიცაა, რადგან საქმეთა დიდმა ნაწილმა შესაძლოა, არც კი მიაღწიოს სასამართლოში არსებითი განხილვის ეტაპს და იგი შეწყდეს გამოძიების სტადიაზევე პროკურორის დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში. შესაბამისად, გამოძიების პროცესის მიმდინარეობის გამჭვირვალობას შეუძლია, დააკმაყოფილოს საზოგადოების ინფორმირებულობის ლეგიტიმური ინტერესი. ამისათვის პროკურატურამ უნდა იზრუნოს იმაზე, რომ გამოძიების პროცესი არ იყოს გასაიდუმლოებული და საზოგადოებრივი კონტროლის მიღმა. პროკურატურამ მოსახლეობის რეგულარული ინფორმირების გზით უნდა უზრუნველყოს გამოძიების პროცესის გარკვეულწილად გამჭვირვალობა, რათა, მისი საქმიანობის და მიღებული გადაწყვეტილებების კრიტიკასთან ერთად, მოიპოვოს საზოგადოების წევრების ნდობაც. შესაბამისად, პროკურატურის აქტიური ურთიერთობა საზოგადოებასთან და გამოძიების პროცესის დასაშვებ ფარგლებში გამჭვირვალობა წარმოადგენს ერთგვარ დემოკრატიულსახელმწიფოებრივ აუცილებლობას.⁴ საზოგადოებასთან კომუნიკაცია პროკურატურას გააჩნია არა უშუალოდ, არამედ არაპირდაპირი, შუალობითი გზებით, უფრო ზუსტად კი, მედიის საშუალებით. თანამედროვე პირობებში მოსახლეობასა და სისხლის სამართალმწარმოებელ ორგანოებს შორის კომუნიკაციის უმთავრესი საშუალება მედიაა. მართალია, სასამართლოში საქმის განხილვა, როგორც წესი, საქვეყნოა, თუმცა მედია მაინც წარმოადგენს მოსახლეობისთვის ინფორმაციის მიწოდების მთავარ და ხშირად ერთადერთ წყაროს. საქვეყნო სასამართლო პროცესებზე დასწრებას მხოლოდ ერთეული ადამიანები ახერხებენ. უმეტესობა კი ინფორმაციას იღებს მედიის საშუალებით. შესაბამისად, სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები, გამოძიების დაწყებიდან საქმის სასამართლოში განხილვის ჩათვლით, არიან დამოკიდებული მედიაზე, როგორც ინფორმაციის ძირითად გამავრცელებელზე, რათა მოიპოვონ საზოგადოების ნდობა და აღიარება.

მედიის მიერ სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის გავრცელებას აქვს ასევე დიდი მნიშვნელობა სასჯელის მიზნების განხორციელების მიმართულებითაც. მედია განსაკუთრებით დიდ როლს თამაშობს სასჯელის ზოგადი პრევენციის განხორციელების კუთხით. მედიის გარეშე სასჯელის ზოგად პრევენციულ მიზნებს არსებითად გაუჭირდებოდა რეალიზაცია. შესაბამისად, სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები საკუთარი

⁴ Ralph Alexander Lorz and Julia Bosch, „Rechtliche Parameter für die Öffentlichkeitsarbeit der Justiz – Eine aktuelle Analyse aus Anlass des sog. „Mannesmann“ - Verfahrens“ (2005) Archiv für Presserecht 97.

ფუნქციის წარმატებით განსახორციელებლად არსებითად არიან დამოკიდებული მედიაზე.⁵

გემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მედიაც განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს სისხლის სამართალწარმოების ორგანოების საქმიანობას და სისხლის სამართლის საქმეების თაობაზე საზოგადოების ინფორმირებას. მედიის ინტერესი კიდევ უფრო მაღალია გახმაურებული სისხლის სამართლის საქმეების მიმართ. მედიასაშუალებების მხრიდან სისხლის სამართლის პროცესის თაობაზე ინფორმაციის საზოგადოებისთვის მიწოდება გაგებულია მისი საზოგადოებრივი ფუნქციის განხორციელების ნაწილად, რადგან ამ გზით ექცევა სახელმწიფო ორგანოების საქმიანობა საზოგადოებრივი კონტროლის ქვეშ.⁶ გარდა ამისა, მედია სამართალდამცავი და მართლმსაჯულების ორგანოებში მიმდინარე პროცესების გაშუქების გზით ასრულებს საზოგადოებაში სამართლებრივი ცნობიერების გავრცელების ფუნქციასაც.⁷ ზოგადად კი, მედიის საქმიანობა მიმართულია იქითკენ, რომ, ადრესატთა ფართო წრისთვის მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის მიწოდების გზით, მოახდინოს ზეგავლენა ინდივიდუალური თუ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების პროცესზე.⁸ მართალია, მედია წარმოადგენს მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის გავრცელების ძირითად საშუალებას, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მედია საჯაროდ მხოლოდ იმას და იმ ფორმით არ ავრცელებს, როგორც ეს სისხლის სამართალმწარმოებელ ორგანოებს სურთ და წარმოუდგენიათ. მედია სამართალმწარმოებელი ორგანოების თაობაზე სურათს საზოგადოებაში აყალიბებს საკუთარი წარმოდგენის შესაბამისად. მედია არ წარმოადგენს „მართლმსაჯულების ნოტარიუსს“,⁹ რადგან მედია მოქმედებს საკუთარი წესების მიხედვით. მედიის მიერ საჯაროდ გავრცელებული სურათი ხშირ შემთხვევაში შესაბამისობაშია საზოგადოების დიდი ნაწილის შეხედულებებთან აღნიშნული ორგანოების თაობაზე. იმისათვის, რომ საზოგადოებას გააჩნდეს რეალური წარმოდგენა და სურათი სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოებისა და მათი საქმიანობის შესახებ, გემოხსენებული ორგანოები ვერ დარჩებიან პასიურ როლში და ვერ იქნებიან დამოკიდებული მხოლოდ იმაზე, თუ რა ინფორმაციას გაავრცელებს მედია. ისინი იძულებული არიან, რომ აქტიურად იქონიონ

⁵ Anna Reike, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltschaftlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren (Verlag Dr. Kovac 2012) 137.

⁶ *ibid*, 119.

⁷ Christine Danziger, Die Medialisierung des Strafprozesses: Eine Untersuchung zum Verhältnis von Medien und Strafprozess (BWV, Berliner Wissenschafts-Verlag 2009) 26.

⁸ Reike, *supra* სქოლიო 5, 119.

⁹ Winfried Hassemer, Warum Strafe sein muss: Ein Plädoyer (2. Auflage, Ullstein 2009) 111.

საზოგადოებასთან კომუნიკაცია მედიის საშუალებით და ამით მოახდინონ აქტიური ზეგავლენა საჯარო აზრის ფორმირებაზე. თუკი სისხლის სამართალმწარმოებელ ორგანოებს სურთ, რომ არ მოხდეს მათი საქმიანობის თაობაზე გავრცელებული ინფორმაციის მედიის მხრიდან დამახინჯება, მათაც აქტიურად უნდა შეუწყონ ხელი მიმდინარე საქმეებზე საზოგადოების ინფორმირებას და მიაწოდონ ყველა მნიშვნელოვანი ინფორმაცია მიმდინარე პროცესების თაობაზე საზოგადოებას. მათ ისეთი ფორმით უნდა მიაწოდონ საზოგადოებას ინფორმაცია, რომ იგი გასაგები იყოს ნებისმიერი არაიურისტი რიგითი მოქალაქისათვის.¹⁰

უნდა აღინიშნოს, რომ მიმდინარე სისხლის სამართლის პროცესის თაობაზე მედია საშუალებებით ინტენსიურად ინფორმაციის გავრცელებამ შესაძლებელია სერიოზული საფრთხის წინაშე დააყენოს არა მხოლოდ ბრალდებულის მნიშვნელოვანი კონსტიტუციური და პროცესუალური გარანტიები (მაგ., სამართლიანი პროცესის უფლება, უდანაშაულობის პრეზუმფცია, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება), არამედ, ასევე, ზიანი მიაყენოს თავად სისხლის სამართლის პროცესის მიზნებს და პრინციპებს. შესაბამისად, მედიას შეუძლია სისხლის სამართლის პროცესისთვის სახიფათო როლი ითამაშოს.¹¹ მაგალითად, გამოძიების ეტაპზე მედიის გადაჭარბებული აქტივობით და მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმის დეტალების მედიაში გაშუქებით, შესაძლებელია, დაირღვეს ბრალდებულის და პროცესში მონაწილე სხვა პირების პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება. ასეთი ხელყოფის რისკები მაშინ დგება, როდესაც გამოძიების პროცესში მონაწილე ცალკეული პირების ვინაობას მედია ასაჯაროებს და მათ ბრალდებულებად მოიხსენიებს.¹² მედიისთვის სწორედ პერსონალური კომპონენტი თამაშობს მთავარ როლს, რადგან პიროვნების იდენტიფიკაცია წარმოადგენს საზოგადოების ყურადღების მიპყრობის მნიშვნელოვან პუბლიცისტურ ხერხს.¹³ მედიის მიერ ბრალდებულთა იდენტიფიკაციას შესაძლებელია შედეგად მოჰყვეს საზოგადოებაში მათი სტიგმატიზაცია. გამოძიების ეტაპზე არსებობს მხოლოდ ვარაუდი ცალკეული პირების მხრიდან, დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით. აღნიშნული არის

¹⁰ Thiesmeyer Heinrich, „Anzeige von Strafjustiz vs. Medien und Öffentlichkeit“ (1964) Deutsche Richterzeitung 73; Reike, supra სქოლიო 5, 140.

¹¹ Claus Roxin, „Strafprozess und Medien in Einheit und Vielfalt der Rechtsordnung“ in Festschrift zum 30 jährigen Bestehen der Münchener Juristischen Gesellschaft, Vorstand der Münchener Juristischen Gesellschaft e.V. (C.H.Beck 1996) 97.

¹² Reike, supra სქოლიო 5, 115; პირადი მონაცემების კონსტიტუციურ დაცვასთან დაკავშირებით იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/3/407 „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე – ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2007 წლის 26 დეკემბერი.

¹³ Ewald Behr Schmidt, Kriminalberichterstattung in der Tagespresse (Kriminalistik Verlag 1998) 337.

სისხლის სამართლის პროცესის ადრეული ეტაპი, რასაც, როგორც წესი, უნდა მოჰყვეს საქმის სასამართლოში არსებითი განხილვა. მედიის მიერ გავრცელებული სიუჟეტებით კი, ხანდახან, ჯერ კიდევ გამოძიების ეტაპზევე ხდება ბრალდებულის ფაქტობრივად დამნაშავედ გამოცხადება, რაც ბრალდებულის პიროვნულ და საქმიან რეპუტაციას აყენებს დიდ ზიანს. მედიის მიერ ბრალდებულისთვის მიყენებული ზიანი, ცალკეულ შემთხვევაში, მის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტასაც კი აღარ შეუძლია გამოასწოროს, რადგან მედიის საშუალებით უკვე განხორციელდა ბრალდებულის „საჯარო ინკვიზიცია“.¹⁴

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მედიამ ტენდენციურად და მიკერძოებულად ფაქტების გაშუქებით, შეიძლება გამოძიების პროცესსაც მიაყენოს ზიანი. მაგალითად, მედიას შეუძლია, სამართალდამცავ ორგანოებს აიძულოს გამოძიების დაწყება.¹⁵ მედიის მიერ საზოგადოებაში გარკვეული გარემოებების გაზვიადებულად გაშუქებამ და საკუთარ წყაროებზე დაყრდნობით ინფორმაციის გავრცელებამ ისიც შეიძლება გამოიწვიოს, რომ პროკურატურამ ველარ გაუძლოს საჯარო წნეხს და დაიწყოს კონკრეტული პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა მაშინაც კი, როდესაც რეალურად არ არსებობდა სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საკმარისი წინაპირობები.¹⁶ ასევე, გამოძიების ეფექტურად წარმოებას და სიმართლის დადგენას შეიძლება, ხელი შეუშალოს განხორციელებული საგამოძიებო მოქმედებებისა და მისი შედეგების მედიის მიერ გახმაურებამ, გამოძიების შედეგად გამოვლენილი პირების ვინაობის საჯაროდ გაცხადებამ. ამასთან, როდესაც ჯერ კიდევ გამოძიების ეტაპზე მედიაში ინტენსიურად ხდება სისხლის სამართლის საქმის დეტალების გახმაურება და პირის დამნაშავეობასა თუ უდანაშაულობის თაობაზე საჯარო აზრის ფორმირება, ამან შესაძლოა, სერიოზული გავლენა მოახდინოს მოგვიანებით სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმის განმხილველი მოსამართლის თუ საქმეში მონაწილე მოწმეების მიუკერძოებლობასა და დამოუკიდებლობაზე.¹⁷

¹⁴ Roxin, supra 11, 97; Christian-Alexander Neuling, *Inquisition durch Information: Medienöffentliche Strafrechtspflegeim nichtöffentlichen Ermittlungsverfahren* (Duncker & Humblot 2005) 30.

¹⁵ Tilmann Job, *Prozessführung der Staatsanwaltschaft und Medien* (2005) 3(25) *Strafverteidiger* 175.

¹⁶ Sabine Sasse, „Justiz und Medien“ in Thomas Schuler and Christian Scherz (Hrsg.), *Rufmord und Medienopfer* (Ch.Links Verlag 2007) 69.

¹⁷ Reike, supra სქოლიო 5, 118.

III. სამართლიანი პროცესის უფლება

სამართლიანი პროცესის უფლება წარმოადგენს სისხლის სამართლის პროცესის უმნიშვნელოვანეს პრინციპს და, ამავდროულად, ბრალდებულის (მსჯავრდებულის, ასევე გამართლებულის) ერთ-ერთ ძირითად პროცესუალურ გარანტიას. სამართლიანი პროცესის უფლება ბრალდებულს ენიჭება სსსკ-ის მე-8 მუხლის პირველი ნაწილით. ასევე ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტი ითვალისწინებს საქმის სამართლიანი განხილვის უფლებას. სამართლიანი პროცესის პრინციპი სათავეს იღებს საქართველოს კონსტიტუციის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტიდან ანუ ადამიანის ღირსების ხელშეუვალობის კონსტიტუციური მოთხოვნიდან. პიროვნების ღირსების ხელშეუვალობის პრინციპიდან გამომდინარეობს ის, რომ დაუშვებელია ადამიანის სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი საქმიანობის უბრალო ობიექტამდე დეგრადირება. ადამიანის ღირსება შეილახება, თუკი პიროვნება რაიმე მიზნის მისაღწევი საშუალება გახდება. ღირსების დაცვის ვალდებულება სახელმწიფოს განსაკუთრებით სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებისას ეკისრება. ამიტომ, სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულს პროცესის აქტიური სუბიექტის სტატუსი უნდა გააჩნდეს, რაც, უპირველეს ყოვლისა, პროცესის მიმდინარეობასა და მის შედეგზე აქტიური ზემოქმედების სამართლებრივი შესაძლებლობების ქონას გულისხმობს. მაშასადამე, პროცესის სამართლიანობა გულისხმობს ბრალდებულისთვის შანსის მიცემას, ეფექტურად დაიცვას თავი მატერიალურად და პერსონალურად მასზე გაცილებით უკეთესად აღჭურვილი პროკურატურის მიერ წარდგენილი ბრალდებებისგან. ზემოაღნიშნული გარანტია ვრცელდება როგორც სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვისას, ისე გამოძიების ეტაპზე¹⁸, ამიტომ პროკურორმა გამოძიების სტადიაზევე უნდა იზრუნოს სამართლიანი პროცესის პრინციპიდან გამომდინარე გარანტიების უზრუნველყოფაზე.

გამოძიების ეტაპზე პროკურატურის გადაჭარბებული საინფორმაციო პოლიტიკითა და საინფორმაციო საშუალებების მიერ მიმდინარე გამოძიების თაობაზე ტენდენციურად საზოგადოების ინფორმირებით შექმნილ განწყობებს შეუძლია ბრალდებულს მოუსპოს საკუთარი უფლებების ეფექტურად დაცვისა და პროცესზე ზემოქმედების მოხდენის შესაძლებლობები. ამგვარი საინფორმაციო პოლიტიკით გამოწვეული საზოგადოების განწყობები მოქმედებს, როგორც წესი, პროკურორის,

¹⁸ Judgment of the European Court of Human Rights N50541/08, 50571/08, 50573/08, 40351/09 “Ibrahim and others v. The United Kingdom”, 13 September 2016; Judgment of the European Court of Human Rights N25703/11 “Dvorski v. Croatia”, 20 October 2015; Judgment of the European Court of Human Rights N42371/02 “Pavlenko v. Russia”, 4 October 2010.

სასამართლოს და მოწმების ობიექტურობასა და დამოუკიდებლობაზე, რაც საფრთხეში აგდებს სამართლიანი პროცესის უზრუნველყოფას.¹⁹ ამასთან ერთად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოც აღიარებს, რომ არასათანადო (ბრალდებულის შეურაცხყოფელმა) მედია კამპანიამ, გარკვეულ ვითარებაში, შესაძლოა ჩრდილი მიაყენოს სასამართლო პროცესის სამართლიანობას საზოგადოებრივ აზრზე ზეგავლენის მოხდენის გზით და, შესაბამისად, ნაფიც მსაჯულთა შემადგენლობაზეც, რომლებიც მოწვეული არიან ბრალდებულის ბრალეულობასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების მისაღებად.²⁰ სამართლიანი პროცესის პრინციპი შესაძლებელია დაირღვეს მაშინაც, თუკი პროკურატურა მიაწვდის მედიას ინფორმაციას კონკრეტული პირის მიერ ჩადენილი დანაშაულის ფაქტზე დაწყებული სისხლისსამართლებრივი დევნის თაობაზე ისე, რომ არ მოახდენს ჯერ თავად ბრალდებულის ინფორმირებას არსებული ბრალდების შესახებ. თუკი ბრალდებული პირველად მედიისაგან შეიტყობს, რომ იგი ბრალდებულად არის ცნობილი, მას გაუჭირდება მედიისთვის მის მიმართ არსებული ბრალდების თაობაზე დასაბუთებული პასუხების გაცემა, რაც მას ფაქტობრივად მოუსპობს წარდგენილი ბრალდებისაგან სათანადოდ დაცვის შესაძლებლობას.²¹ შესაბამისად, სამართლიანი სასამართლოს პრინციპმა ბრალდებული უნდა დაიცვას არა მხოლოდ პროკურატურის გადაჭარბებული საინფორმაციო პოლიტიკისგან, არამედ მისგან გამომდინარეობს ასევე პროკურატურის ვალდებულებაც, იქამდე მოახდინოს ბრალდებულის ინფორმირება მიმდინარე გამოძიების, მისი შედეგების და არსებული ბრალდების შესახებ, ვიდრე იგი აღნიშნულის თაობაზე მიაწვდის ინფორმაციას მედიას.

IV. უდანაშაულობის პრეზუმფცია

უდანაშაულობის პრეზუმფცია, როგორც უმნიშვნელოვანესი საპროცესო გარანტია ეფუძნება სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპს. საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-5 პუნქტში აღნიშნულია, რომ ადამიანი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ

¹⁹ Joachim Bornkamm, Pressefreiheit und Fairneß des Strafverfahrens: die Grenzen der Berichterstattung über schwebende Strafverfahren im englischen, amerikanischen und deutschen Recht (Nomos 1980) 207; Christian Altermann, Medienöffentliche Vorverurteilung – Strafjustizielle Folgerungen für das Erwachsenen- und für das Jugendstrafverfahren? Eine rechtsdogmatische Analyse auf der Grundlage einer empirischen Erhebung (Experteninterviews) (Duncker & Humblot 2009) 32.

²⁰ Judgment of the European Court of Human Rights N1 “Mustafa Kamel Mustafa (Abu Hamya) v. The United Kingdom”, 18 January 2011; Judgment of the European Court of Human Rights N30971/12 “Abdulla Ali v. The United Kingdom”, 14 December 2015.

²¹ Reike, supra სქოლიო 5, 96.

დამტკიცდება კანონით დადგენილი წესით და კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით. ამასთან ერთად, არავინ არ არის ვალდებული, ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა. ბრალდების მტკიცების მოვალეობა ეკისრება ბრალმდებელს (საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-ნ პუნქტი). უდანაშაულობის პრეზუმფციას, როგორც სამართლიანი სასამართლოს უფლების არსებით შემადგენელ ნაწილს, ვხვდებით აგრეთვე ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში, რომლის მე-ნ მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ყოველი პირი, ვისაც ბრალად ედება დანაშაულის ჩადენა, ითვლება უდანაშაულოდ, ვიდრე მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება კანონის შესაბამისად. უდანაშაულობის პრეზუმფციის მოთხოვნა გასათვალისწინებელია როგორც გამოძიების ეტაპზე, ისე საქმის სასამართლო განხილვის დროს. სასამართლოს მიერ პირის ბრალეულობასთან დაკავშირებით საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე, სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოების წარმომადგენლებმა და ასევე სასამართლო თავი უნდა შეიკავონ ისეთი განცხადებებისგან, რომლებიც ისეთ წარმოდგენას ქმნიან, თითქოს პირის ბრალეულობა უკვე დადგენილია.²² შესაბამისად, უდანაშაულობის პრეზუმფციასთან შეუსაბამო იქნება, თუკი მოსამართლე იმ განწყობით დაიწყებს საქმის განხილვას, რომ ბრალდებული უკვე დამნაშავეა. ამასთან, მოსამართლემ საქმის განხილვისას ბრალდებულის დამნაშავეობასთან დაკავშირებით, არ უნდა გამოხატოს აზრი. ასევე, სასამართლომ ბრალდებულის გამართლების ან სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შემთხვევაშიც არ უნდა შექმნას ისეთი შთაბეჭდილება, რომ ბრალდებული დამნაშავეა.²³

როგორც აღინიშნა, უდანაშაულობის პრეზუმფციის მოთხოვნა უნდა გაითვალისწინონ ასევე სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოს წარმომადგენლებმაც. საჯარო განცხადებებში მათ ფაქტობრივ გარემოებაზე დაყრდნობით, სასამართლო გადაწყვეტილების წინსწრებად არ უნდა დაარწმუნონ საზოგადოება იმაში, რომ ბრალდებული უკვე დამნაშავეა.²⁴

თუ რამდენად ვრცელდება უდანაშაულობის პრეზუმფციის მოთხოვნები კერძო პირებზე და მედია საშუალებებზე, ამასთან დაკავშირებით, იურიდიულ ლიტერატურაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. ნაწილი

²² Judgment of the European Court of Human Rights N9043/05 “Natsvlishvili and Togonidze v. Georgia“, 24 April 2014; Judgment of the European Court of Human Rights N39820/08, 14942/09 “Shuvalov v. Estonia“, 19 May 2012; Judgment of the European Court of Human Rights N20899/03 “G.C.P. v. Romania“, 20 December 2011; გიორგი თუმანიშვილი, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა (გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“ 2014) 80-81.

²³ Judgment of the European Court of Human Rights N57435/09 “Paulikas v. Lithuania“, 24 April 2017; Reike, supra სქოლიო 5, 99-100.

²⁴ “G.C.P. v. Romania“, supra სქოლიო 22.

ავტორებისა მიიჩნევს, რომ უდანაშაულობის პრეზუმფცია ბრალდებულს იცავს არა მხოლოდ სახელმწიფო ორგანოთა წარმომადგენლების შეუსაბამო განცხადებებისგან, არამედ მედიის შეუსაბამო საინფორმაციო პოლიტიკისგანაც და, ამდენად, პრინციპის მოქმედებას ავრცელებენ ასევე მედიის საქმიანობაზეც. აღნიშნულ ავტორებს მიაჩნიათ, რომ სისხლის სამართლის საქმის თაობაზე ინფორმაციის საქვეყნოდ გავრცელება წარმოდგენს მედიის ხელში ბრალდებულის წინააღმდეგ ისეთივე ბასრი იარაღს, როგორც სახელმწიფო ორგანოების ხელში არსებული დამნაშავეის დასჯის უფლებამოსილება.²⁵ თუმცა უმეტესობა ავტორების მიერ ასეთი მოსაზრება უარყოფილია. არ არის გაზიარებული მოსაზრება, რომელიც უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიზნად, ასევე, ბრალდებულის მედიისაგან დაცვას აღიარებს. აღნიშნული პრინციპის მიზანი დანახულია მხოლოდ ბრალდებულის სახელმწიფო ორგანოების წარმომადგენლებისგან და არა მესამე (კერძო) პირებისგან დაცვაში.²⁶

ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ უდანაშაულობის პრეზუმფციამ არ შეიძლება შეაფერხოს სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანო მიმდინარე გამოძიების თაობაზე საზოგადოების ინფორმირებაში. პრეზუმფცია მოითხოვს მხოლოდ იმას, რომ სისხლის სამართლის საქმის ირგვლივ განცხადებები დიდი სიფრთხილით და შესაბამისი ფორმით უნდა გაკეთდეს. უფრო მეტიც, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღიარებს დემოკრატიულ საზოგადოებაში, შესაბამისი ორგანოების მხრიდან, საზოგადოების ინფორმირების ვალდებულებას, როდესაც საქმე მძიმე ბრალდებებს ეხება ან როდესაც გამოძიება დაწყებულია მაღალი პოლიტიკური თანამდებობის პირების სავარაუდო დანაშაულებრივ საქმიანობაზე. თუმცა ასეთ შემთხვევაშიც საჭიროა, რომ თანამდებობის პირებმა მედიასთან განცხადებები გააკეთონ მოზომილი ფორმით და პატივი სცენ უდანაშაულობის პრეზუმფციის მოთხოვნებს.²⁷ პროკურატურის წარმომადგენლებმა მიმდინარე გამოძიებაზე საუბრისას მაქსიმალურად უნდა შეიკავონ თავი საქმის დეტალების გახმაურებისაგან და მედიასთან გაკეთებული განცხადებებიდან აშკარად უნდა გამომდინარეობდეს, რომ საქმე ეხება მხოლოდ პირის მიერ დანაშაულის სავარაუდო ჩადენას. როგორც უკვე აღინიშნა, პროკურატურის განცხადებები არ შეიძლება ისე იყოს ფორმულირებული, თითქოს პირის ბრალეულობა უკვე დამტკიცებულია.

²⁵ Florian Stapper, Namensnennung in der Presse im Zusammenhang mit dem Verdacht strafbaren Verhalten (Berlin-Verl. Spitz 1995) 67.

²⁶ Walter Berka, Medienfreiheit und Persönlichkeitsschutz: Die Freiheit der Medien und ihre Verantwortung im System der Grundrechte (Springer-Verlag 1982) 352; Winfried Hassmer, Vorverurteilung durch die Medien? (1985) 33 Neue Juristische Wochenschrift 1921.

²⁷ Judgment of the European Court of Human Rights N57435/09 "Paulikas v. Lithuania", 24 April 2017.

უდანაშაულობის პრეზუმფციიდან გამომდინარე, არ შეიძლება ბრალდებულმა მიმდინარე სისხლის სამართლის პროცესში განიცადოს სოციალურ-ეთიკური დისკრიმინაცია. ამის საფრთხე არსებობს მაშინ, როდესაც ხდება მედიაში ბრალდებულის ვინაობის გამხელა. შესაბამისად, ზოგიერთი მეცნიერი მიიჩნევს, რომ ბრალდებულის ვინაობის საჯაროდ გამხელა ეწინააღმდეგება უდანაშაულობის პრეზუმფციის მოთხოვნას, რადგან ახდენს ბრალდებულის საზოგადოებაში სტიგმატიზებას²⁸. მათი მოსაზრებით, ბრალდებულის სტიგმატიზების აშკარა საფრთხეს შეიცავს, მედიით ბრალდებულის დანაშაულში მამხილებელ ინფორმაციასთან ერთად, მისი ვინაობის და გამოსახულების გავრცელება. მაშინაც კი, როდესაც პროკურატურა საჯარო განცხადებებში პირს დამნაშავედ არ მოიხსენიებს, ბრალდებულის საჯარო იდენტიფიკაცია იძლევა იმის საფუძველს, რომ სისხლის სამართლის საქმის თაობაზე გავრცელებული არასაკმარისი ობიექტური ინფორმაციის გამო, საზოგადოებამ პირი მიიჩნიოს დამნაშავედ.²⁹ იურიდიულ ლიტერატურაში აღნიშნული მოსაზრება არ არის გაზიარებული და არაერთი ავტორი მიიჩნევს, რომ ზემოაღნიშნული მოსაზრება წარმოადგენს უდანაშაულობის პრეზუმფციის გამოყენების სფეროს არასათანადოდ გაფართოების მცდელობას, რასაც არ გააჩნია შესაბამისი დოგმატური საფუძვლები.³⁰ იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპმა უნდა გამოორიციხოს მხოლოდ ის, რომ სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლამდე პირი იქნეს დამნაშავედ მიჩნეული და არა ის, რომ პროკურატურას გააჩნდეს მედიასთან კომუნიკაცია და მოახდინოს საზოგადოების მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმირება. როდესაც პროკურატურა საზოგადოებას ინფორმაციას აწვდის მოზომილად და შესაბამისი ფორმით, მაშინაც კი, თუ იგი ამხელს ბრალდებულის ვინაობას, არ ირღვევა უდანაშაულობის პრეზუმფცია. პირის იდენტიფიკაცია იმაზე მითითებით, რომ მას გააჩნია ბრალდებულის პროცესუალური სტატუსი და არსებობს მხოლოდ ვარაუდი მის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენის თაობაზე, არ წარმოადგენს პროკურატურის მხრიდან პირის ბრალეულობის შესახებ განაცხადს. ასეთი განაცხადი, გარკვეულწილად, რომც უქმნიდეს საზოგადოებას პირის დამნაშავეობის შთაბეჭდილებას,

²⁸ მაგალითად, Peter Zielemann, *Der Tatverdächtige als Person der Zeitgeschichte* (Duncker & Humblot 1982) 80-81.

²⁹ Klaus-Dieter Höh, *Strafrechtliche Anonymitätsschutz der Beschuldigten vor öffentlicher Identifizierung durch den Staatsanwalt* (Diss. Bonn 1985) 13; Kristian Kühl, „Persönlichkeitsschutz des Tatverdächtigten durch die Unschuldsumutung“ in Hubmann Heinrich (Hrsg.) *Festschrift für Heinrich Hubmann zum 70. Geburtstag*, Hans Forkel (Metzner Verlag 1985) 253.

³⁰ Neuling, *supra* სქოლიო 14, 248; Brigit Dalbkermeier, *Der Schutz des Beschuldigten vor identifizierenden und tendenziösen Pressemitteilungen der Ermittlungsbehörden* (Peter Lang 1993) 112.

იგი მაინც ჩაჯდება უდანაშაულობის პრეზუმფციის ჩარჩოებში. მაშასადამე, იურიდიულ ლიტერატურაში მიჩნეულია, რომ პროკურატურის მხრიდან საჯარო განცხადებებში ბრალდებული პირის ვინაობის დასახელება თავისთავად არ წამოადგენს უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპის დარღვევას, თუკი ამას თან არ სდევს პირის ბრალეულობაზე მითითება და ბრალდებულის ისეთი პერსონალური მონაცემების გამჟღავნება, რაც პირს საზოგადოების თვალში აქცევს აშკარა დამნაშავედ.³¹

V. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება

როგორც აღინიშნა, პროკურატურის საჯარო განცხადებები მიმდინარე გამოძიების შესახებ და მედიის საშუალებით გავრცელებული ინფორმაცია ბრალდებული პირის თაობაზე, შეიცავს ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების ხელყოფის არსებით რისკებს. პროკურატურის საინფორმაციო პოლიტიკამ და მედია საშუალებების მიერ ინფორმაციის აქტიურად გაშუქებას შეუძლია, გამოიწვიოს საზოგადოებაში ბრალდებულის სტიგმატიზება და ზიანი მიაყენოს როგორც მის საქმიან რეპუტაციას, ისე პირად ურთიერთობებს.

აღნიშნულ კონტექსტში მნიშვნელოვანია, დაკონკრეტდეს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების შინაარსი. საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ადამიანის პირადი და ოჯახური ცხოვრება ხელშეუხებელია. ამ უფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ან სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „ზოგადად, პირადი ცხოვრება გულისხმობს ინდივიდის ცხოვრებისა და განვითარების კერძო სფეროს. უფლება პირად ცხოვრებაზე კი, ერთი მხრივ, ნიშნავს ინდივიდის შესაძლებლობას, პირადად, საკუთარი შეხედულებისამებრ, დამოუკიდებლად შექმნას და განავითაროს თავისი კერძო ცხოვრება, ხოლო, მეორე მხრივ, იყოს დაცული და უზრუნველყოფილი მის კერძო სფეროში სახელმწიფოს, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა პირების ჩარევისგან“³². უნდა აღინიშნოს, რომ ძალზე ფართოა აღნიშნული უფლების ცალკეული ასპექტები. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით: ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული

³¹ Reike, supra სქოლიო 5, 105.

³² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/3/407 „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2007 წლის 26 დეკემბერი, II-4.

კონვენციის მე-8 მუხლით გარანტირებული „პირადი ცხოვრების უფლება ვრცელდება პერსონალური იდენტობის ყველა ასპექტზე, როგორებიცაა: პირის სახელი, ფოტო-, ან ფიზიკური და მორალური ხელშეუხებლობა; კონვენციის მე-8 მუხლში განსაზღვრული გარანტიის მთავარი მიზანია, უზრუნველყოს ყველა პირის პიროვნული განვითარება ჩარევის გარეშე, რაც გამოიხატება მის სხვა ადამიანებთან ურთიერთობაში. შესაბამისად, არსებობს კვეთის წერტილები სხვა პირებთან, მათ შორის საჯარო კონტექსტშიც, რაც დაცულია პირადი ცხოვრებით, ხოლო ფოტოს გამოქვეყნებამ შეიძლება ხელყოს პირის პირადი ცხოვრება, მაშინაც კი, როდესაც იგი არის საჯარო ფიგურა.“³³

ამრიგად, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის გარანტიიდან გამომდინარეობს პირის უფლება ანონიმურობაზე. ანონიმურობა ნიშნავს იმას, რომ ცალკეული ინდივიდები დამოუკიდებლად იღებდნენ გადაწყვეტილებას საჯარო სივრცეში ამოუცნობად, არაიდენტიფიცირებულად ყოფნის თაობაზე.³⁴ ამიტომ, პირი უნდა იყოს დაცული სახელმწიფო ორგანოების ან მედიის მიერ მისი ცხოვრების მნიშვნელოვანი გარემოებების თაობაზე, საზოგადოების თვითნებურად ინფორმირებისგან. შესაბამისად, პირის პირადი ცხოვრების უფლებაში ჩარევას წარმოადგენს, როდესაც მედიის ან პროკურატურის მიერ ხდება ბრალდებულის ვინაობის გასაჯაროება.³⁵ ბრალდებულის ინტერესი, იყოს დაცული მისი ვინაობის გასაჯაროებისაგან, გამომდინარეობს მისი ანონიმურობის უფლებიდან. ამასთან, პირის იდენტიფიცირებისთვის არ არის სავალდებულო, რომ გასაჯაროვდეს მისი ვინაობა. ცალკეულ შემთხვევაში პირის იდენტიფიცირებისთვის სრულიად საკმარისია მისი საცხოვრებელის, პროფესიის ან ასაკის დასახელებაც. პირის იდენტიფიცირებას აქვს ადგილი მაშინაც, როდესაც იგი იდენტიფიცირებადია მხოლოდ მის უახლოეს გარემოცვაში.³⁶

ანონიმურობის უფლების ნაწილს წარმოადგენს, აგრეთვე, პირის უფლება საკუთარ ფოტოზე. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის გარანტიით პირი დაცულია მისი ნებართვის გარეშე ფოტო ან ვიდეოგადაღებისგან, ასევე, ასეთი მასალების გავრცელებისგან.

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის გარანტიის კიდევ ერთ ასპექტს წარმოადგენს სოციალიზაციის უფლება. ნებისმიერ მსჯავრდებულს

³³ Judgment of the European Court of Human Rights N40660/08, 60641/08 “Von Hannover v. Germany”, 7 February 2012.

³⁴ Gerald Neben, *Trivale Personenberichterstattung als Rechtsproblem. Ein Beitrag zur Grenzziehung zwischen Medienfreiheit und Persönlichkeitsschutz* (Duncker & Humblot 2001) 161.

³⁵ Peter Kotz, „Strafrecht und Medien“ (1982) 1 *Neue Zeitschrift für Strafrecht* 14.

³⁶ Udo Branahl, *Medienrecht, Eine Einführung* (5. Auflage, VS Verlag für Sozialwissenschaften 2006) 124.

უნდა გააჩნდეს იმის შანსი, რომ სასჯელის მოხდის შემდეგ, კვლავ დაიმკვიდროს თავისი ადგილი საზოგადოებაში როგორც საზოგადოების სრულფასოვანმა წევრმა. მედიას დანაშაულის ჩამდენი პირის თაობაზე ინფორმაციის ინტენსიური გაშუქებით შეუძლია, საფრთხე შეუქმნას პირის რესოციალიზაციას, რადგან რესოციალიზაციის პროცესი საზოგადოების თანამონაწილეობასაც გულისხმობს. მედიის მიერ ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) თაობაზე ნეგატიური სურათის შექმნა კი აძლიერებს საზოგადოების დისტანცირებას ამ უკანასკნელისგან.³⁷ სოციალიზაციის უფლება ასევე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ბრალდებულისათვისაც. ინფორმაციის გავრცელებას იმის თაობაზე, რომ პირს გააჩნია ბრალდებულის პროცესუალური სტატუსი, ასევე შეუძლია, საფრთხე შეუქმნას ბრალდებულის სოციალიზაციის პროცესს. როგორც წესი, სამართლებრივად გაუთვითცნობიერებული საზოგადოების წევრები, ჯერ კიდევ გამოძიების ეტაპზე, ბრალდებულს აიგივებენ დამნაშავესთან. შესაბამისად, სახელმწიფო ორგანოები ვალდებულები არიან, რომ ჩადენილი დანაშაულის თაობაზე განცხადებების გაკეთებისას გამოიჩინონ მაქსიმალური ყურადღება და თავიდან აარიდონ პირს ინფორმაციის გასაჯაროებიდან მომდინარე ძირითადი უფლებების ხელყოფის საფრთხე.³⁸

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება არ არის აბსოლუტური. დემოკრატია ეყრდნობა რა კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის გონივრული ბალანსის არსებობას, „უფლებათა უმრავლესობის შეზღუდვა აუცდენელია, რადგან მათი რეალიზაცია ხშირად წარმოშობს ღირებულებათა კონფლიქტს... მაშინ როდესაც ინტერესების დაპირისპირება აუცდენელია, წარმოიშობა მათი ჰარმონიზაციის, სამართლიანი დაბალანსების აუცილებლობა“³⁹. „თანამედროვე სახელმწიფოს სტაბილურობის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პირობას წარმოადგენს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის პრიორიტეტების სწორად და სამართლიანად განსაზღვრა, ხელისუფლებისა და ადამიანის ურთიერთობის გონივრულად დაბალანსებული სისტემის შექმნა. ეს, პირველ რიგში, გამოხატულებას პოვებს ყოველი კონკრეტული უფლების შინაარსისა და ფარგლების ადეკვატურ საკანონმდებლო განსაზღვრაში“. „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება შეიძლება შეიზღუდოს დემოკრატიულ სახელმწიფოში აუცილებელი, კონსტიტუციით გათვალის-

³⁷ გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N35, 202 (234, 235, 237) ე.წ. „ლებახის გადაწყვეტილება“, 1973 წლის 5 ივნისი.

³⁸ Friedrich Kübler, „Sozialisationsschutz durch Medienverantwortung als Problem richterlichen Normierens“ in Friedrich Kübler Medienwirkung und Medienverantwortung, Überlegungen und Dokumente zum Lebach-Urteil des Bundesverfassungsgerichts (Nomos-Verlagsgesellschaft 1975) 12.

³⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/1/477 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2011 წლის 22 დეკემბერი, II-45.

წინებული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად, ამასთან იმ პირობის სავალდებულო დაცვით, რომ უფლებაში ჩარევა ლეგიტიმური მიზნების მიღწევისთვის აუცილებელი და პროპორციული გზით მოხდება“.⁴⁰

გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ სისხლისსამართლებრივი პროცესის მიმდინარეობის შესახებ ინფორმაციის საზოგადოებისთვის მიწოდება აღიარებულია საჯარო ინტერესად. როდესაც ადგილი აქვს ინფორმაციის გავრცელების საჯარო ინტერესისა და მისგან გამომდინარე ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევის შეფასებას, როგორც წესი, უპირატესობა ენიჭება დანაშაულის თაობაზე საზოგადოების ინფორმირების საჯარო ინტერესს. ის, ვინც კანონს არღვევს და თავისი ქმედებით ზიანს აყენებს სხვა ადამიანის ინდივიდუალურ სამართლებრივ სიკეთეს ან ხელყოფს კოლექტიურ სამართლებრივ სიკეთეს, სისხლისსამართლებრივ სანქციებთან ერთად, მან ასევე უნდა ითმინოს ისიც, რომ მისი ქმედებით საზოგადოებაში გავრცელებული ინფორმირებულობის ინტერესი თავისუფალი კომუნიკაციის პირობებში მცხოვრებ საზოგადოებაში, კომუნიკაციის სხვადასხვა გზებით იქნება დაკმაყოფილებული. თუმცა საზოგადოების ინფორმირებულობის საჯარო ინტერესის უპირატესობა არ მოქმედებს შეუზღუდავად. დანაშაულისა და დანაშაულის ჩამდენი პირის თაობაზე ინფორმაციის გავრცელებით გამოწვეული ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევა უნდა მოხდეს თანაზომიერების პრინციპის გათვალისწინებით. ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევა არ შეიძლება იმაზე ინტენსიური იყოს, ვიდრე ეს აუცილებელია საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესის დასაკმაყოფილებლად. გარდა ამისა, ინფორმაციის გავრცელებით, ბრალდებულისთვის მიყენებული ზიანი უნდა იყოს ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის პროპორციული. შესაბამისად, ბრალდებულის ან დამნაშავის სახელის დასახელება, მისი სურათის გავრცელება ან სხვაგვარი იდენტიფიკაცია არ არის ყოველთვის ნებადართული. აღნიშნული განსაკუთრებით არის გასათვალისწინებელი არასრულწლოვნების ან ნაკლებად მძიმე დანაშაულების შემთხვევებში.⁴¹

⁴⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N11/625,640 „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები - გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტაძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2016 წლის 14 აპრილი, II-29.

⁴¹ გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება N35, 202 (234, 235, 237) ე.წ. „ლებახის გადაწყვეტილება“, 1973 წლის 5 ივნისი.

პროკურატურამ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა შეაფასოს, თუ რომელ ინტერესს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა. ამავდროულად, უნდა გაითვალისწინოს, ინფორმაციის გავრცელებით გამოწვეული, ბრალდებულის პირად ცხოვრებაში ჩარევის ინტენსიურობა და ყველა ის ნეგატიური შედეგი, რაც მის საჯარო განცხადებებს შესაძლოა მოჰყვეს ბრალდებულისთვის.⁴² შეფასების კრიტერიუმებს შორის არის ბრალად წარდგენილი დანაშაულის სიმძიმე ან განსაკუთრებულობა. რაც უფრო გამოირჩევა დანაშაული თავისი მძიმე შედეგებით, ჩადენის ხერხით ან მისი მსხვერპლის განსაკუთრებულობით, მით უფრო მაღალია საჯარო ინტერესი ინფორმირებულობაზე და, შესაბამისად, მით უფრო გამართლებულია ბრალდებულის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევა.

შეფასების შემდეგი კრიტერიუმია დანაშაულის ჩადენის თაობაზე პირის მიმართ არსებული ეჭვის ხარისხი ანუ რამდენად რელევანტური და დამაჯერებელი მტკიცებულებები არსებობს პირის წინააღმდეგ. რაც უფრო მაღალია პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის ალბათობა, მით უფრო გამართლებულია მისი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების შეზღუდვა საჯარო ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. თუმცა, მხოლოდ აღნიშნულ კრიტერიუმზე დაყრდნობით, გაუმართლებელია პროკურატურის მიერ ბრალდებულის ვინაობის გასაჯაროება და იდენტიფიცირება. მოხსენიებულ კრიტერიუმთან ერთად, სახეზე უნდა იყოს შეფასების სხვა კრიტერიუმებიც, რომლებიც ერთობლივად ამართლებენ ბრალდებულის ძირითადი უფლებების შეზღუდვას.⁴³

ინტერესთა შეფასებისას გასათვალისწინებელია ასევე თავად ბრალდებულის პიროვნება. როდესაც პიროვნების ვინაობის მიმართ არსებობს განსაკუთრებული საჯარო ინტერესი, შესაძლებელია, ეს გარემოება ამართლებდეს მედია საშუალებებში ბრალდებულის იდენტიფიცირებას. ამრიგად, ბრალდებულის საჯაროდ იდენტიფიკაცია დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად წარმოადგენს იგი ცნობად პირს. ცნობადი პირები არიან ისინი, ვინც საჯარო ცხოვრებას ეწევიან და მოქცეული არიან საზოგადოების ყურადღების ცენტრში. იურიდიულ ლიტერატურაში ერთმანეთისგან განასხვავებენ აბსოლუტურად და შედარებით ცნობად პირებს. აბსოლუტურად ცნობად პირებს მიეკუთვნებიან ისეთი პირები, რომლებმაც საჯარო ინტერესი მიიპყრეს არა ერთჯერადი მოვლენის გამო, არამედ საკუთარი სტატუსისა და მნიშვნელობიდან გამომდინარე, განსაკუთრებულად ექცვიან საზოგადოების ყურადღების ცენტრში.

⁴² Reike, supra სქოლიო 5, 75.

⁴³ Sabine Schröer-Schallenberg, Informationsansprüche der Presse gegenüber Behörden (Duncker & Humblot 1987) 136.

ასეთი პირები არიან, მაგალითისათვის, სახელმწიფოს მეთაურები, პოლიტიკოსები, ცნობილი მეცნიერები, ხელოვანები, მსახიობები და გამოჩენილი სპორტსმენები და ასევე სხვა ის პირები, რომლებმაც თავისი მოღვაწეობითა და მდგომარეობით საზოგადოებაში დაიმკვიდრეს განსაკუთრებული ადგილი.⁴⁴ მართალია, დაცულია ასეთი პირების პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება, თუმცა მათ, როგორც წესი, უნდა ითმინონ მათი პირადი ცხოვრების ამსახველი ფოტოების და ფაქტების საჯაროდ გავრცელება.⁴⁵ შესაბამისად, აბსოლუტურად ცნობადმა პირებმა ასევე უნდა ითმინონ მათ მიერ დანაშაულის სავარაუდო ჩადენის ფაქტის, მათი ვინაობის დასახელებით საქვეყნოდ მედია საშუალებებით გავრცელება. რაც უფრო მაღალია საზოგადოებაში ასეთი პირების მიმართ ნდობა და სტატუსი, მით უფრო ნაკლებად არის დაცული მათი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება.⁴⁶ აღნიშნული მიდგომის დასაბუთება ხდება იმ არგუმენტით, რომ აბსოლუტურად ცნობადი პირები თავად სხვადასხვა გზებით საჯაროს ხდიან საკუთარი პირადი ცხოვრების ცალკეულ დეტალებს და თავად ცდილობენ, მედიის გამოყენებით, საზოგადოებაში ცნობადობის მოპოვებას. ისინი, ვინც საკუთარი ქცევით, საჯარო ფუნქციით ან გამორჩეული საზოგადოებრივი მდგომარეობით განსაკუთრებულად იპყრობენ საზოგადოების ინტერესს, ვალდებული არიან, ითმინონ მათ მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი.⁴⁷

განსხვავებით აბსოლუტურად ცნობადი პირებისგან, შედარებით ცნობად პირებს მიეკუთვნებიან ისეთი პირები, რომლებმაც მიიქციეს საჯარო ინტერესი რაიმე მოვლენიდან, მომხდარი ფაქტიდან გამომდინარე. ამიტომ, საჯარო ინტერესს მათ შემთხვევაში, იპყრობს არა თავად პიროვნება, არამედ გარკვეული მოვლენა, ხდომილება.⁴⁸ ამასთან დაკავშირებით, დაისმის კითხვა, თუ რამდენად წარმოადგენენ შედარებით ცნობად პირებს ისინი, რომლებიც დანაშაულის ჩადენამდე საზოგადოებისთვის არ იყვნენ ცნობილები და ჩადენილმა დანაშაულმა და მისმა ბრალდებულის სტატუსმა მიიქცია საზოგადოების ყურადღება. ამის თაობაზე არ არსებობს

⁴⁴ Peter von Becker, Straftäter und Tatverdächtige in den Massenmedien. Die Frage der Rechtmäßigkeit identifizierender Kriminalberichte. Eine Untersuchung zur beispielhaften Konkretisierung von Medienverantwortung im demokratisch-sozialen Rechtsstaat (Nomos 1979) 155; Dalbker Meyer, supra სქოლიო 30, 67.

⁴⁵ Zielemann, supra სქოლიო 28, 102.

⁴⁶ Helmut Kerscher, Gerichtsberichterstattung und Persönlichkeitsschutz, Eine empirisch-rechtspolitische Studie über Entstehung und Wirkung identifizierender Gerichtsberichterstattung (Universität Hamburg 1982) 338.

⁴⁷ ibid, 339; Neben, supra სქოლიო 34, 243; Christoph Degenhart, „Das allgemeine Persönlichkeitsrecht, Art. 2 I iV mit Art. 1, I GG“ (1992) Juristische Schulung 361.

⁴⁸ Kerstin Gronau, Das Persönlichkeitsrecht von Personen der Zeitgeschichte und die Medienfreiheit (Nomos 2001) 46; Kerscher, supra სქოლიო 46, 336.

ერთგვაროვანი პოზიციები. იურიდიულ ლიტერატურაში ნაწილი ავტორებისა ბრალდებულ პირს არ მიიჩნევს შედარებით ცნობად პიროვნებად, ნაწილი კი მათ აღიარებს ასეთად.⁴⁹ აღიარებულია მესამე, შუალედური მოსაზრება, რომელიც ბრალდებულ პირებს ცალკეულ გარემოებათა გათვალისწინებით, ცალკეულ შემთხვევაში და არა ყოველთვის, მიიჩნევს შედარებით ცნობად პირებად. ამ შემთხვევაში მხედველობაშია მისაღები ყოველი კონკრეტული შემთხვევა და ის განსაკუთრებული გარემოებები, რამაც საზოგადოების ინტერესი მიიპყრო. მაშასადამე, ბრალდებულის შედარებით ცნობადად აღიარება დამოკიდებულია კონკრეტული დანაშაულის მიმართ საზოგადოების განსაკუთრებულ ინტერესზე.⁵⁰

VI. დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკის სტანდარტები

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სისხლის სამართლის საქმის თაობაზე ინფორმაციის გაშუქება დაკავშირებულია გარკვეულ რისკებთან სამართლიანი სისხლის სამართლის პროცესისა და ბრალდებულის მნიშვნელოვანი გარანტიების უზრუნველყოფის კუთხით. ამიტომ მედია საშუალებებმა და სამართალდამცავმა ორგანოებმა ცალკეული რისკების შეფასებისა და ანალიზის შედეგად, სწორად უნდა აწარმოონ ამ სფეროში თავისი საინფორმაციო პოლიტიკა. ამაში მათ დახმარებას გაუწევს ის სტანდარტები, რომლებიც შემუშავებულია საინფორმაციო პოლიტიკის სწორად დაგეგმვისა და განხორციელებისათვის.

როდესაც მედიის მიერ დანაშაულის თაობაზე ინფორმაციის გაშუქებაზე საუბარი, ამ მხრივ გასათვალისწინებელია მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი,⁵¹ რომელიც აძლევს მედია საშუალებებს სახელმძღვანელო რეკომენდაციებს. მნიშვნელოვანი ვალდებულება, რასაც კოდექსი მედია საშუალებებს განუსაზღვრავს, არის ზუსტი ინფორმაციის მიწოდების უზრუნველყოფა. კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მაუწყებელი ვალდებულია, მიაწოდოს აუდიტორიას სანდო და ზუსტი ინფორმაცია, არ დაუშვას ცრუ ან შეცდომაში შემყვანი ინფორმაციის გავრცელება. შესაბამისად, მედია საშუალებებმა თავი უნდა შეიკავონ გადაუმოწმებელი და არასანდო ინფორმაციის გავრცელებისაგან. მათ

⁴⁹ Joachim Bornkamm, „Die Berichtserstattung über schwebende Strafverfahren und das Persönlichkeitsrecht des Beschuldigten“ (1883) Neue Zeitschrift für Strafrecht 102; Dalbker Meyer, supra სქოლიო 30, 73; Neuling, supra სქოლიო 14, 235.

⁵⁰ Gronau, supra სქოლიო 48, 338; Herwigh Engau, Straftäter und Tatverdächtige als Personen der Zeitgeschichte, Ein Beitrag zur Problematik identifizierender Mediendarstellungen (Peter Lang 1993) 192.

⁵¹ საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის დადგენილება „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსის“ დამტკიცების თაობაზე, „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი“ <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/82792?publication=0>> [15.12.2022].

მიერ სისხლის სამართლის საქმის შესახებ საზოგადოებისთვის მიწოდებულ ინფორმაციას საფუძვლად უნდა დაედოს მხოლოდ გადამოწმებული და რეალური ფაქტობრივი გარემოებები. ამასთან, მედია განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა მოეკიდოს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას. იგი ვალდებულია, დაიცვას ბალანსი ინფორმაციის თავისუფლებასა და ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ლეგიტიმურ მოლოდინს შორის.⁵² დანაშაულის გაშუქებისას მაუწყებელმა არ უნდა მოახდინოს ბრალდებულის იდენტიფიცირება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მისი სახელი საზოგადოებისთვის ცნობილია ან საქმე საზოგადოებრივი ინტერესის მქონეა.⁵³ ამრიგად, პირადი ცხოვრების სფეროს მიკუთვნებული გარემოებები მხოლოდ იმ შემთხვევაში შესაძლებელია გახდეს საზოგადოებისთვის ცნობილი, თუ საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესი აშკარად აღემატება პირის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ინტერესს.⁵⁴ ამასთან, აუცილებლად უნდა არსებობდეს ის მინიმალური მტკიცებულებები, რომლებიც გავრცელებული ინფორმაციის სისწორეს ადასტურებენ და მას საზოგადოების ინფორმირებისთვის მაღალ ღირებულებას ანიჭებენ.⁵⁵ დაუშვებელია ისეთი ფორმით ინფორმაციის გავრცელება, როდესაც ხდება ბრალდებული პირის აშკარად დამნაშავედ მოხსენიება. დაუშვებელია ასევე, საზოგადოებაზე შთაბეჭდილების მოსახდენად, აშკარად ცალმხრივი ან არასწორი ინფორმაციის გაშუქება. ინფორმაციის გაშუქებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს, ასევე, დაცვის მხარის მიერ წარდგენილი არგუმენტები და ფაქტები.⁵⁶

მაშინ, როდესაც მედია აშუქებს არა საკუთარ წყაროებზე დაყრდნობით მოპოვებულ ინფორმაციას, არამედ სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოების მხრიდან გავრცელებულ ინფორმაციას, ამ შემთხვევაში გაშუქებულ ინფორმაციაზე პასუხისმგებელია თავად სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანო და არა მედია საშუალება. ამ დროს მედია წარმოგვიდგება მხოლოდ ინფორმაციის გამტარის როლში, იგი ასრულებს ერთგვარ შუამავლის როლს საზოგადოების ინფორმირებასთან დაკავშირებით.⁵⁷ მედიას აქვს სრული საფუძველი იმისათვის, რომ ენდოს პროკურატურის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას და გააშუქოს იგი იმ განწყობით, რომ პროკურატურა მოქმედებს კეთილსინდისიერად და არ აწვდის საზოგადოებას ისეთ ცნობებს, რაც საკმარისად არ არის

⁵² *ibid*, მუხლი 34.

⁵³ *ibid*, მუხლი 49, ნაწილი 3.

⁵⁴ Karl Egbert Wenzel, *Das Recht der Wort- und Bildberichterstattung* (5. Auflage, Verlag Dr. Otto Schmidt 2003) 151.

⁵⁵ გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება NVI ZR 51/99, 1999 წლის 7 დეკემბერი.

⁵⁶ *ibid*; Reike, *supra* სქოლიო 5, 216.

⁵⁷ Wenzel, *supra* სქოლიო 55, 136; Dalbkermeier, *supra* სქოლიო 30, 213.

გამყარებული საქმეში არსებული მტკიცებულებებით. მედია საშუალებებს შეუძლიათ, დაეყრდნონ პროკურატურის მონაცემებს და თავად აღარ აწარმოონ ჟურნალისტური გამოძიება, თუკი მათ განსაკუთრებული ეჭვის საფუძველი არ გააჩნიათ პროკურატურის მოქმედებების კანონიერების მიმართ. იგივენაირად, ჟურნალისტებს შეუძლიათ, გაავრცელონ ბრალდებულის მაიდენტიფიცირებელი ინფორმაცია, თუკი ასეთ ინფორმაციას ჟურნალისტებთან თავად სამართალმწარმოებელი ორგანოების წარმომადგენლები ასახელებენ. მედია საშუალებებს შეუძლიათ, ჰქონდეთ სახელმწიფო ორგანოების მიმართ ნდობა, რომ სამართალმწარმოებელი ორგანოები ასეთ ინფორმაციას საზოგადოებას აწვდიან მხოლოდ საქმეზე არსებული მაღალი საჯარო ინტერესის, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის, საქმეში არსებული საკმარისი მტკიცებულებების, ბრალდებულის პირის ვინაობის და ბრალდებულის უფლებების სათანადოდ შეფასებისა და გათვალისწინების შედეგად.⁵⁸ სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა უნდა გაითვალისწინონ ის გარემოება, რომ მედია საშუალებებმა შესაძლოა, არ გაავრცელონ ზუსტად იგივე ფორმით და მოცულობით, მათი მხრიდან მიწოდებული ინფორმაცია. მედიისთვის დამახასიათებელია ინფორმაციის ისეთი ფორმით გავრცელება, რაც უფრო მეტ ეფექტს მოახდენს საზოგადოებაზე. ამიტომ სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა, ინფორმაციის გავრცელებამდე, სწორად უნდა შეაფასონ არსებული რისკები და ამის შემდეგ აიღონ თავზე ინფორმაციის გავრცელებაზე პასუხისმგებლობა.⁵⁹

როგორც აღინიშნა, პროკურატურის აქტიური თანამშრომლობა მედიასთან და საზოგადოების ინფორმირება მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე დასაშვები და სასურველიცაა, თუკი, ამავდროულად, არ ხდება ბრალდებულის პირის მაიდენტიფიცირებელი პერსონალური მონაცემების გახმაურება. ამით ხდება არა მარტო საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესის დაკმაყოფილება, ამასთან საზოგადოების წევრებს ეძლევათ სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოს საქმიანობის შეფასების, კონტროლისა და კრიტიკის შესაძლებლობა. ამიტომ პროკურატურის საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმოადგენს დემოკრატიის უმნიშვნელოვანეს მონაპოვარს.⁶⁰ პრობლემა და პირის უმნიშვნელოვანესი გარანტიების დარღვევის რისკები იჩენენ თავს მაშინ, როდესაც პროკურატურა და გამოძიების ორგანოები ახდენენ ბრალდებულის პირის იდენტიფიცირებას. ამ შემთხვევაში ერთმანეთს უპირისპირდება საჯარო და კერძო ინტერესები. ასეთ დროს სახელმწიფო ორგანოები ვალდებული

⁵⁸ Reike, supra სქოლიო 5, 217.

⁵⁹ ibid, 218.

⁶⁰ Lorz and Bosch, supra სქოლიო 4, 110.

არიან, სათანადოდ შეაფასონ დაპირისპირებული ინტერესები და გაითვალისწინონ ყველა სამართლებრივი და ფაქტობრივი გარემოებები. დასადგენია, თუ რამდენად ალემატება საჯარო ინტერესი პირის პირადი ცხოვრების უფლების დაცვის ინტერესს, თუ რამდენად ინტენსიური იქნება პირის ვინაობის გახმაურებით, მისი პირადი ცხოვრების სფეროში ჩარევა და რა ნეგატიური შედეგები ექნება ამას პირის მნიშვნელოვანი გარანტიების უზრუნველსაყოფად.⁶¹

საზოგადოების ინფორმირებისთვის, როგორც წესი, საკმარისია გამოძიების მსვლელობისა და განხორციელებული ღონისძიებების თაობაზე ინფორმაციის გავრცელება, კერძოდ, საკმარისია ცნობების გავრცელება პირის დაკავების, დაპატიმრების, ჩხრეკის და მისთვის ბრალის წაყენების შესახებ. ამისგან განსხვავებით, თავიდან უნდა იქნეს არიდებული გამოძიების დეტალების შესახებ საზოგადოების ინფორმირება.⁶² ამასთან, პირისთვის წარდგენილი ბრალდების შესახებ ინფორმაცია უნდა გავრცელდეს მოზომილად და სწორად, ისე, რომ თავიდან იქნეს აცილებული, საზოგადოების წევრების მხრიდან, პირის დამნაშავეობის შესახებ ნაადრევი და არასწორი დასკვნების გაკეთება. ამიტომ პროკურატურა და საგამოძიებო ორგანო უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ჩადენილი დანაშაულის ფაქტობრივ გარემოებებზე საუბრით და უარი უნდა ითქვას გამოძიების შედეგების, ბრალდებულის პიროვნებისა და მისი ბრალეულობის შეფასებაზე, ვინაიდან მსგავსი შეფასებები დაკავშირებულია რისკებთან, რომ პირის ბრალეულობის თაობაზე არსებული უბრალო ეჭვი საზოგადოების წევრების მიერ აღქმული იქნება მისი დამნაშავეობის უტყუარ მტკიცებულებად.⁶³

მნიშვნელოვანია, რომ საგამოძიებო ორგანომ ან პროკურატურამ არ აწარმოონ საინფორმაციო კამპანია ცალმხრივად, მხოლოდ მედიის ჩართულობით. კომუნიკაციის პროცესში აუცილებლად ჩართული უნდა იქნეს ასევე ბრალდებული და მისი ადვოკატი. ბრალდებულთან დაკავშირებული ინფორმაციის მედიისთვის მიწოდებამდე, ბრალდებული ან მისი ადვოკატი უნდა იყოს ამის თაობაზე ინფორმირებული. როდესაც ბრალდებული არის ინფორმირებული მის შესახებ მედიაში გავრცელებული ინფორმაციის თაობაზე, მას აქვს შესაძლებლობა, წინასწარ მოემზადოს საჯარო რეაქციებისა და მედიისთვის გასაკეთებელი მისი განცხადებებისთვის. ასევე ბრალდებულს უნდა მიეცეს იმისი შესაძლებლობაც, რომ ზეგავლენა მოახდინოს ისეთი ინფორმაციის

⁶¹ ბერლინის ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილება N27A262.00, 2000 წლის 5 ოქტომბერი.

⁶² Roxin, supra სქოლიო 11, 108.

⁶³ Reike, supra სქოლიო 5, 229.

გასაჯაროების პროცესზე, რაც მის პიროვნებას შეეხება. ბრალდებულის ან მისი ადვოკატის ჩართულობის გარეშე არ უნდა წყდებოდეს, ცალმხრივად და მარტივად, ბრალდებულის პიროვნების თაობაზე რელევანტური ცნობების გასაჯაროების საკითხი. ამ უკანასკნელსაც უნდა ჰქონდეს აღნიშნულის თაობაზე საკუთარი პოზიციების და არგუმენტების წარმოდგენის შესაძლებლობა.⁶⁴

VII. დასკვნა

შეჯამების სახით შესაძლებელია ითქვას, რომ სისხლის სამართალ-მწარმოებელმა ორგანოებმა და მედია საშუალებებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ სწორი საინფორმაციო პოლიტიკის განხორციელებას სისხლის სამართლის საქმისა და ბრალდებული პირების შესახებ საზოგადოების ინფორმირებისას. მიუხედავად საზოგადოების მაღალი ინტერესისა ცალკეული სისხლის სამართლის საქმეთა მიმართ, საჭიროა, მათი ინფორმირება მოხდეს დაბალანსებულად, რაც ასევე ბრალდებულისთვის მინიჭებული გარანტიებისა და მართლმსაჯულების ინტერესების გათვალისწინებას გულისხმობს. ამასთან, განცხადებების გაკეთებისას, განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებთ საგამოძიებო ორგანოებისა და პროკურატურის წარმომადგენლებს, რადგან მედია საშუალებები ამ ინფორმაციებზე დაყრდნობით ახდენენ საზოგადოების ინფორმირებას და, ამ შემთხვევაში, ინფორმაციაზე პასუხისმგებელია თავად სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანო და არა მედია საშუალება.

⁶⁴ *ibid*, 235.